

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ

Διάξελις ὑπὸ κ. Π. ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Διευθυντοῦ Ἀναπτύξεως Τουριστικῆς Κινήσεως
παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ Ὄργανισμῷ Τουρισμοῦ

Τὸ ὅτι ὁ Τουρισμὸς ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν σπουδαιότερων πλουτοπαρωγικῶν πόρων τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας, ἐλέχθη καὶ ἐγράφη, ἰδίᾳ τὰ τελευταῖα ἔτη, τόσον πολὺ, ὥστε νὰ γίνῃ γενικὴ πεποιθήσις, πρὸς τὴν ὁποίαν κατελήξαμεν νὰ πιστεύωμεν περισσότερον ἐκ συνηθείας παρὰ ἐκ πεποιθήσεως.

Οἱ σπουδασταὶ τῆς Α.Σ.Β.Σ., χάριν τῶν ὁποίων ὄργανώθη ἡ σειρὰ αὐτῆ τῶν διαλέξεων, γνωρίζουν ἤδη τὴν σημασίαν τοῦ τουρισμοῦ καὶ ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἀπόψεως. Ὡστε ἀνάπτυξις τῶν οὐσιαστικῶν συλλογισμῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἐξακρίβωσις τῆς σημασίας τῆς τουριστικῆς κινήσεως, περιτετεύει ἢ τουλάχιστον δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας.

Τοῦτο μόνον ἐπιβάλλεται νὰ λεχθῆ ἑνταῦθα : Ἡ τουριστικὴ ὁργάνωσις μιᾶς χώρας ἀντιμετωπίζει τὸν τουρισμὸν κυρίως ὡς φαινόμενον οἰκονομικόν, προσπαθοῦσα διὰ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ οἰκονομικὰ ἔξ αὐτοῦ ὄφελῃ, καὶ δευτερευόντως ὡς φορέα πολιτισμοῦ, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀλληλογνωριμίας καὶ ἐπαφῆς τῶν λαῶν ἢ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων μιᾶς περιοχῆς.

Οὕτω, ὅλαι αἱ προσπάθειαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρου καὶ δὴ ὑγιεστεροῦ ξένου συναλλάγματος καὶ εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ χρήματος ἐντὸς τῆς χώρας. Ὅμως ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν εἶναι ἡ ἀνύψωσις καὶ τοῦ βιοτικοῦ καὶ τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου. Κλασσικὸν παράδειγμα ἐν Ἑλλάδι ἡ Μύκονος.

Ἔτσι ἐξηγοῦνται ὄρισμένα σημεῖα τῆς τουριστικῆς πολιτικῆς, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν προτίμησιν ὄρισμένων τόπων πρὸς τουριστικὴν ἀξιοποίησιν καὶ ὄρισμένων ξένων κρατῶν, εἰς τὰ ὁποῖα διεξάγεται ἔντονος τουριστικὴ διαφήμισις.

Ἡ αἰτία τῶν τοιούτων προτιμήσεων εἶναι ὅτι ὁ προτιμώμενος πρὸς ἀξιοποίησιν τουριστικὸς τόπος παρουσιάζει μεγάλον ἐνδιαφέρον, εἶναι ἤδη κατὰ κάποιον τρόπον γνωστὸς εἰς τὸ ἔξωτερικόν καὶ διαθέτει στοιχειώδεις τουριστικὰς ἐγκαταστάσεις, τὸ δὲ προτιμώμενον ξένον κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον διεξάγεται ἐντονωτέρα ἢ τουριστικὴ διαφήμισις, εἶναι μεγάλη πηγὴ τουριστικοῦ ρεύματος, εἰς τὴν προσέλκυσιν τοῦ ὁποίου ἐπιδιδόμεθα.

Καὶ ἤδη ἐθίξαμεν τὸ θέμα τὸ ὁποῖον πρόκειται σήμερον νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ. Τὸ θέμα μας ὅμως εἶναι σοβαρὸν καὶ εἰδικόν.

Σοβαρὸν, διότι ἡ πλήρης αὐτοῦ κατανόησις εἶναι προϋπόθεσις τῆς καλῆς καὶ οἰκονομικῶς ἀποδοτικῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως πρὸς καὶ ἀνὰ τὴν χώραν.

Εἰδικόν, διότι ἀποτελεῖ ἓνα τομέα τῆς δραστηριότητος τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἐπιφορτισμένης μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως, ἔτι δὲ καὶ

διότι διὰ τὴν κατανόησιν αὐτοῦ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ γνῶσις τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας καὶ τῶν κατευθυντηρίων σκέψεων τῆς κρατικῆς Ὑπηρεσίας Τουρισμοῦ.

Τῶν σημερινῶν ὁμιλιῶν εἶχε προταχθῆ κατὰ τὸ πρόγραμμα ἡ ὁμιλία τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁργανισμοῦ Τουρισμοῦ ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθη. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε λοιπόν, συντομώτατα, νὰ σᾶς κατατοπίσω ἐπὶ τοῦ τί εἶναι καὶ πῶς λειτουργεῖ ὁ Ἑλληνικὸς Ὁργανισμὸς Τουρισμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ κράτος ἔχει ἐμπιστευθῆ τὴν ἄσκησιν τῆς τουριστικῆς πολιτικῆς, ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἐποπτεῖαν καὶ εὐθύνην τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Προεδρίας Κυβερνήσεως.

Ὁ Ε.Ο.Τ. εἶναι Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, ἐξωπλισμένον ὅμως, ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, μὲ διοικητικὰς ἐξουσίας ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ὄργανισμός. Εἶναι, θὰ ἔλεγα, κάτι μεταξὺ καθαρῶς Δημοσίας Ὑπηρεσίας καὶ Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, διότι, ἐνῶ ἔχει ὅλας τὰς ἐξουσίας μιᾶς Δημοσίας Ὑπηρεσίας, ἐνεργεῖ ἢ, τουλάχιστον σύμφωνα μὲ τὸν Καταστατικὸν τοῦ Νόμου, ἔχει τὴν εὐχέρειαν νὰ ἐνεργῇ μὲ ἐλευθεριότητα ἰδιώτου.

Διοικεῖται ὁ Ε.Ο.Τ. ἀπὸ τὸ Διοικητικὸν αὐτοῦ Συμβούλιον, τοῦ ὁποίου αἱ ἀποφασιστικαὶ ἀρμοδιότητες περιοριστικῶς καθορίζονται ὑπὸ τοῦ Νόμου. Συνίστανται δὲ αὐταὶ κυρίως εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ ἐτησίου προγράμματος, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτὸ κυρίως εἶναι ἔργον συλλογικοῦ ὄργανου.

Πέραν τούτου, τὴν διοίκησιν τοῦ Ε.Ο.Τ. ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἀσκεῖ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς.

Εἰς δύο κυρίους τομεῖς δύναται νὰ διαχωρισθῇ ἡ δραστηριότης τοῦ Ε.Ο.Τ.

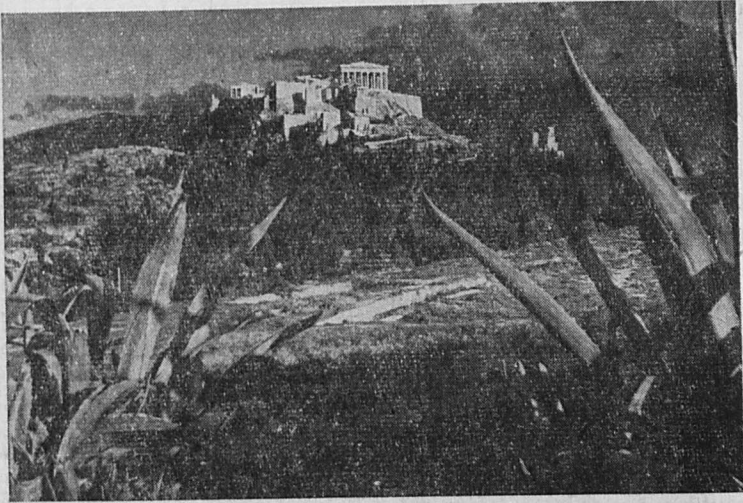
α) Τομεὺς ὀργανώσεως : Εἰς τοῦτον ἀνήκει ἡ ὀργάνωσις τουριστικῶν τόπων, λουτροπόλεων, ξενοδοχείων καὶ λοιπῶν τουριστικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀξιοποιήσις τουριστικῶν τόπων διὰ τῆς ὀργανώσεως αὐτῶν καὶ τῆς κατασκευῆς τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων ὑπὸ τοῦ κράτους ἢ τῶν ἰδιωτῶν, τοὺς ὁποίους κατευθύνει καὶ διευκολύνει, ἢ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις, ἢ ἄσκησις τῆς τουριστικῆς πίστεως κ.λ.π.

β) Τομεὺς ἐκμεταλλεύσεως, ὑπὸ τὴν εὐρείαν τῆς λέξεως ἔννοια, ἦτοι δημιουργία τουριστικῆς κινήσεως τιαούτης καὶ τόσαύτης, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρης ἐκμετάλλευσις καί, κατὰ συνέπειαν, ἡ μεγαλύτερα οικονομικὴ ἀπόδοσις τῶν ἐγκαταστάσεων, διὰ τὴν ἀνέγερσιν καὶ ἀρτίαν ὀργανώσιν τῶν ὁποίων ἐμερίμνησεν ὁ τομεὺς ὀργανώσεως.

Ἄλλοι ὁμιλεῖται ἠσχολήθησαν ἢ θὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸν τομέα τῆς ὀργανώσεως. Τοῦτο μόνον ἐπιβάλλεται νὰ λεχθῇ ἐπὶ τοῦ προκειμένου : Εἰς ἄλλα κράτη, ὅπου ἡ διοικητικὴ μηχανὴ καλῶς ὀργανώθη καὶ καλῶς λειτουργεῖ, τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν τουρισμοῦ δὲν ἀπασχολοῦν θέματα ὀργανώσεως τόσο πολλὰ καὶ τόσο δύσκολα ὅσον εἶναι τὰ ἀπασχολοῦντα ἡμᾶς. Οἱ λόγοι εἶναι ἅπλοϊ : Τὸ ἰδιωτικὸν κεφάλαιον γνωρίζει ποῦ θὰ τοποθετηθῇ, καὶ τὸ πολὺ μέτρα ἐνθαρρύνσεως αὐτοῦ καθιεροῦνται· αἱ ἐπιχειρήσεις, λόφου τῆς μακροχρονίου παραδόσεως, εἶναι καλῶς ὀργανωμένα· αἱ λοιπαὶ κρα-

τικαὶ ὑπηρεσίαι εἶναι τόσον καλῶς ὀργανωμένοι, ὥστε νὰ μὴ χρειάζωνται ὑποδείξεις διὰ τὴν λήψιν μέτρων διευκολινόντων τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ (διατυπώσεις). Τέλος, ὁ λαὸς ἔχει ἀποκτήσει τουριστικὴν συνείδησιν συνδεδεμένην μὲ τὸ προσωπικὸν ἐκάστου ἀτόμου οἰκονομικὸν συμφέρον καὶ ὄχι, ὡς συμβαίνει ἐν Ἑλλάδι, μόνον μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς πατροπαράδοτου φιλοξενίας.

Κύριον, λοιπόν, μέλημα τῶν ὑπηρεσιῶν τουρισμοῦ τῶν καλῶς ὀργανωμένων κρατῶν εἶναι ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὀργάνωσις τῆς τουριστικῆς κινήσεως,

Ἐπιθεώρησις τῆς Ἀκροπόλεως

ἡ ὁποία καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ θέματος μας.

Τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὴν τουριστικὴν κίνησιν εἰς ἕνα τόπον ;

Εἶναι τὰ τουριστικὰ ρεύματα.

Ὅταν εἰς μεγάλον ἀριθμὸν πολιτῶν ἐνὸς κράτους ἢ μιᾶς πόλεως γεννᾶται ἡ ἐπιθυμία τοῦ ταξιδίου καὶ ὑπάρχουν αἱ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης οἰκονομικαὶ δυνατότητες, δημιουργοῦνται τὰ τουριστικὰ ρεύματα.

Ἡδη καταφαίνεται ὅτι εἶναι λίαν δυσχερὴς ἡ δημιουργία τουριστικοῦ ρεύματος, ὅμως εἶναι εὐχερὴς, ἢ μᾶλλον ὀλιγώτερον δυσχερὴς, ἡ κατεύθυνσις, ἡ προσέλκυσις γεννωμένου τουριστικοῦ ρεύματος. Δηλαδή ἐν κράτει ἢ ἕνας τουριστικὸς τόπος εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ δημιουργήσῃ τουριστικὸν ρεῦμα ἐξ ἐνὸς ἄλλου κράτους ἢ περιοχῆς πρὸς αὐτά, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ βασικὴ πρὸς τοῦτο προϋπόθεσις—ἡ ὑπαρξίς οἰκονομικῶν δυνατοτήτων—δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ ἐνεργείας τῶν ἐνδιαφερομένων.

Οὕτω, σήμερον ὅλα τὰ Κράτη ἐπιδίδονται εἰς τὴν προσέλκυσιν περιηγητῶν κομιζόντων ἰσχυρὰ νομίσματα, καὶ δὴ Ἀμερικανῶν, διότι ἰσχυρὸν νόμισμα σημαίνει οἰκονομικὴν ἀνθησιν, ἱκανοποίησιν τῶν βιοτικῶν ἀναγ-

κῶν πολιτῶν καὶ ὑπαρξίν περισεύματος πρὸς ἀναψυχὴν.

Τὸ θέμα μας δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπιδέχονται θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν. Ἄλλως τε ὅλη ἡ ὑπόθεσις τοῦ τουρισμοῦ εἶναι ζήτημα πράξεως καὶ πείρας, παρηγορήσεως καὶ λελογισμένης φαντασίας.

Ἔτσι, τὸ παράδειγμα καὶ οἱ κουραστικοὶ ἀριθμοὶ εἶναι ἀναπόφευκτοι.

Ἐκλέγομεν λοιπὸν τὴν Εὐρώπην ὡς τὴν γεωγραφικὴν περιοχὴν ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ κάμωμεν τὰς παρατηρήσεις μας.

Ἡ τουριστικὴ κίνησις τῆς Εὐρώπης προκαλεῖται ἀπὸ τουριστικὰ ρεύματα προερχόμενα ἀπὸ περιοχὰς ἐκτὸς τῆς ἡπείρου, καὶ ἀπὸ ἄλλα δημιουργούμενα ἐντὸς αὐτῆς

Τὰ κυριώτερα πρὸς τὴν Εὐρώπην ὑπερωκεάνεια τουριστικὰ ρεύματα

α) τὸ ἐκ Βορείου Ἀμερικῆς Ἀμερικῆς

β) τὸ ἐκ τῶν πέραν τοῦ Σουὲξ χωρῶν.

β) τὸ ἐκ τῶν πέραν τοῦ Σουὲξ χωρῶν.

Μικροτέρας σπουδαιότητος ρεύματα, ἔχοντα τοπικὴν σημασίαν, ἦσαν τὸ ἐκ Βορείου Ἀφρικῆς πρὸς Γαλίαν καὶ ἐξ Αὐγύπτου καὶ Ἀνατολικῆς Μεσογείου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν.

Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν μεγαλυτέραν τουριστικὴν κίνησιν ἐδημιούργουν οἱ Ἄγγλοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι, ὡς ἐπίσης εἰς μικροτέραν ἔκτασιν οἱ Σκανδιναβοί, Ὀλλανδοί, Βέλγοι καὶ Ἰταλοί. Ὁ ὄγκος τῆς κινήσεως αὐτῶν κατέληγεν εἰς γειτονικοὺς πρὸς τὴν χώραν προελεύσεως τουριστικοὺς τόπους.

Τὰ τουριστικὰ ταῦτα ρεύματα κ θίσταντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀσθενέστερα, ἐφ' ὅσον ἀπεμακρύνοντο ἐκ τῶν χωρῶν προελεύσεως, λόγῳ τῶν ἀξαναομένων δαπανῶν ταξιδίου καὶ τοῦ ἀπαιτουμένου μεγαλυτέρου χρόνου, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν δυναμένων νὰ περιηγοῦνται ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην ἦτο πολὺ περιορισμένος.

Διὰ τὰ ἔχωμεν μίαν ὅσον τὸ δυνατόν σφαιροτέρα εἰκόνα τῆς ἐν Εὐρώπῃ τουριστικῆς κινήσεως, πρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν :

α) Τὰ ἐκ τῶν κυριωτέρων χωρῶν προερχόμενα μεγάλα τουριστικὰ ρεύματα, καὶ

β) τὴν ἐξέλιξιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως εἰς τὰς κυριωτέρας τουριστικὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, τὰς τουριστικὰς συνθήκας καὶ τὴν τουριστικὴν αὐτῶν ὀργάνωσιν.

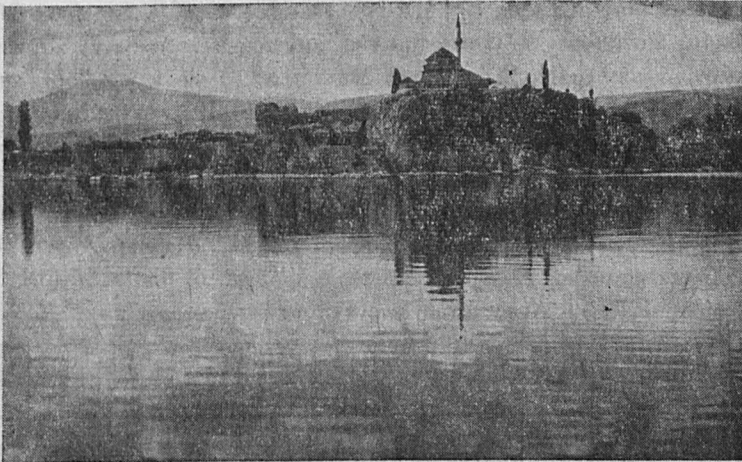
Διότι, ὁ μὲν ὄγκος καὶ τὸ μέγεθος τῶν δαπανῶν τοῦ ἐξ ἐκάστης χώρας τουριστικοῦ ρεύματος ἀξομειοῦται ἀναλόγως τῆς οικονομικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῆς χώρας προελεύσεως, ἡ δὲ κατανομὴ ἐκάστου ρεύματος εἰς τὰς τουριστικὰς χώρας ἐπηρεάζεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν αὐτῶν θέσιν καὶ τὰς προσπαθείας προσελκύσεως (ἄρτια τουριστικὰ ἐγκαταστάσεις, ὀργάνωσις, διαφήμισις, εὐκολίαι κλπ.), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ οικονομικὴν αὐτῶν κατάστασιν.

Ἄς παρακολουθήσωμεν λοιπὸν τὸ μεγαλυτέρον ὑπερωκεάνειον τουριστικὸν ρεῦμα ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ περιηγητὰς ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἀπὸ ἐλαχίστους σχετικῶς Καναδοῦς.

Ὁ ὄγκος τοῦ ρεύματος τούτου πρὸς Εὐρώπην εἶχε τὴν ἀκόλουθον ἐξέλιξιν :			
1929	350.000	1934	135.000
1930	301.000	1935	145.000
1931	219.000	1936	170.000
1932	144.000	1937	190.000

Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου περίοδον ἡ κίνησις αὕτη σημειώνει τὴν μεγαλύτεραν τῆς αὔξησιν κατὰ τὸ ἔτος 1929 καὶ ἀκριβῶς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς κρίσεως ἐν Ἀμερικῇ. Ἐκτοτε καταπίπτει συνεχῶς, διὰ τὴν φθάσιν τὸ 1934 εἰς τὰ 31% τῆς κινήσεως τοῦ 1929, ἡ δὲ ἀκολουθήσασα ἄνοδος ἦτο βραδυτάτη, φθάσασα κατὰ τὸ 1937 τὰ 50% τῆς κινήσεως τοῦ 1929.

Εὐρίσκεται λοιπὸν ἡ ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τουριστικὴ κί-

Ἡ νησίς τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, μετὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς τζαμί

νησίς εἰς ἄμεσον συνάρτησιν πρὸς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ οἰκονομικὴν κατάστασιν.

Ἡ οἰκονομικὴ ὁμως κρίσις τῆς Ἀμερικῆς εἶχε καὶ μίαν ἄλλην συνέπειαν. Τὴν μείωσιν τοῦ χρόνου παραμονῆς τῶν Ἀμερικανῶν περιηγητῶν εἰς τὸ ἔξωτερικὸν καὶ τὴν ὑπὸ τούτων χρησιμοποίησιν εὐθηνότερων μέσων διαμονῆς καὶ κινήσεως. Ἐκ τούτου, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1929 παρατηρεῖται ἐλάττωσις τοῦ πρὸς Εὐρώπην τουριστικοῦ ρεύματος ἐξ Ἀμερικῆς, κατὰ τὴν ἰδίαν χρονικὴν περίοδον διαπιστοῦται σταθερὰ καὶ μεγάλη αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἀμερικανῶν περιηγητῶν τῶν ἐπισκεπτομένων τὰς Ἀντίλλας, λόγῳ τῶν μικροτέρων ἐξόδων ταξιδίου καὶ τοῦ βραχυτέρου χρόνου ἀπουσίας τῶν Ἀμερικανῶν ἐκ τῆς χώρας των.

Τοῦτο ἀποτελεῖ ἐν κλασσικὸν παράδειγμα μειώσεως, διασπάσεως καὶ ἀλλαγῆς κατευθύνσεως ἐνὸς τουριστικοῦ ρεύματος.

Ἐξετάζομεν ἀκόμη τὴν προπολεμικὴν περίοδον.

Τὸ ἐξ Ἀμερικῆς πρὸς Εὐρώπην τουριστικὸν ρεῦμα κατευθύνεται πρὸς τρεῖς περιοχὰς τῆς Ἠπείρου: τὴν Δ. Εὐρώπην, τὴν Β. καὶ τὴν Μεσόγειον.

Ἡ κατανομή τῆς κινήσεως πρὸς τὰς τρεῖς αὐτὰς περιοχὰς καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1932 μέχρι τοῦ 1936 ἔχει ὡς ἑξῆς :

Περιοχαί	1932	1933	1934	1935	1936
Δυτικὴ Εὐρώπη	57 %	55 %	56 %	60 %	61 %
Βόρειος	25 %	21 %	22 %	21 %	26 %
Μεσόγειος	18 %	24 %	22 %	16 %	13 %

Ἡ μείωσις τῆς πρὸς τὴν Μεσόγειον κινήσεως, παρὰ τὰς προσπάθειάς τὰς ὁποίας κατέβαλεν ἡ Ἰταλία διὰ τῆς καθιερώσεως πυκνῶν καὶ ταχέων δρομολογίων μεταξὺ Ν. Ὑόρκης καὶ Νεαπόλεως, δέον ν' ἀποδοθῇ κυρίως εἰς τὰς πολιτικὰς ἀνωμαλίας, αἵτινες ἤδη ἀπὸ τοῦ 1935 ἐπεκράτουν εἰς τὴν Μεσόγειον. Τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων ἐπωφελήθη ὁ γερμανικὸς τουρισμὸς διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ συντομωτάτου δρομολογίου Νέας Ὑόρκης - Χερ-βούργου (4 1/2 ἡμέραι), ἐξυπηρετουμένον ὑπὸ νέων ταχυτάτων πλοίων, καὶ τῆς ἀσκήσεως ἐντόνου τουριστικῆς διαφημίσεως εἰς Ἀμερικὴν.

Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ κατωτέρω ἀριθμοί, οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται εἰς χιλιάδας ἀφίξεων Ἀμερικανῶν περιηγητῶν εἰς ξενοδοχεῖα.

Χ ὄ ρ α ι	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
Ἀγγλία	210	180	144	120	84	67	87	106	115
Γαλλία	296	275	205	143	101	74	28	40	100
Ἑλβετία	196	174	110	80	75	50	50	70	120
Γερμανία	265	280	204	159	99	108	116	198	225
Ἰταλία	228	261	232	138	100	100	125	96	105

Τὰς λοιπὰς χώρας ἐπισκέπτετο μικρὸς ἀριθμὸς Ἀμερικανῶν. Κατὰ τὸ 1936 Ἀμερικανοὶ περιηγηταὶ ἐπισκέφθησαν τὴν :

Αἰσταν	32.700	Νορβηγίαν	14.200
Τσεχοσλοβακίαν	15.000	Δανίαν	13.000
Οὐγγαρίαν	8.200	Ὀλλανδίαν	12.000
Πολωνίαν	6.000	Γιουγκοσλαβίαν	3.400
Σουηδίαν	15.500	Ἑλλάδα	8.270

Ἡ οἰκονομικὴ σημασία τοῦ Ἀμερικανικοῦ τουριστικοῦ ρεύματος ὑπῆρξε τεραστία.

Τὸ ἔτος 1929 οἱ Ἀμερικανοὶ περιηγηταὶ ἔδαπάνησαν ἐν Εὐρώπῃ ποσὸν 294 περίπου ἑκατομμυρίων δολλαρίων, κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως τὸ ποσὸν τοῦτο κατῆλθεν εἰς 60 ἑκατομ. δολλαρίων.

Τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ ποσοῦ τούτου ἔδαπανᾶτο ἐν Γαλλίᾳ. Πρὸ τοῦ πολέμου τὸ Παρίσι συνεκέντρωνε τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν Ἀμερικανῶν περιηγητῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκεῖ διαμονὴ παρετείνετο περισσότερον ἀπὸ οἰανδήποτε ἄλλην χώραν. Μὲ βᾶσιν τὴν Γαλλίαν μετέβαινον εἰς τὰς λοιπὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ὅμως ἡ διαμονὴ τῶν ἦτο βραχεῖα καὶ εἶχε χαρακτῆρα ἐπισκεπτικόν. Αἱ Παρισίαι διασκεδάσεις καὶ ἡ ἀγορὰ εἰδῶν μόδας πολὺ ὀλίγα χροῖματα ἄφηνον εἰς αὐτοὺς πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ ταξιδίου τῶν.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τὸ ἔξ Ἀμερικῆς τουριστικὸν ρεῦμα πρὸς Εὐρώπην κατηυθύνετο πρὸς τρεῖς περιοχὰς αὐτῆς.

Ἐξ ἐξετάσωμεν ἰδιαιτέρως τὸ τμήμα τούτου τὸ κατευθυνόμενον εἰς τὴν Μεσόγειον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ 20 ο)ο τὸ 1929 κατῆλθεν εἰς 13 ο)ο τὸ ἔτος 1936.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατευθυνθέντων πρὸς τὴν Μεσόγειον Ἀμερικανῶν κατὰ τὰ ἔτη 1931 1936 ἀνῆλθεν εἰς

1931	40.499	1934	29.733
1932	38.560	1935	24.248
1933	34.181	1936	21.861

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, οἱ ὁποῖοι ἀφίχθησαν κατ' εὐθείαν ἐξ Ἀμερικῆς, εἰς τὰς Μεσογειακὰς χώρας ἔφθανον Ἀμερικανοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀφικνουμένων εἰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μέγας ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἔφθανε μέχρι Φλωρεντίας καὶ Ρώμης.

Εἰδικώτερον, ἡ πρὸς Ἑλλάδα κίνησις Ἀμερικανῶν περιηγητῶν ἀπὸ τοῦ 1934 μέχρι τοῦ 1937 εἶχεν ὡς ἑξῆς :

	1934	1935	1936	1937
Ἀτομικῶς ταξιδεύοντες	1212	988	682	806
Καθ' ὀμάδας	5347	5212	4929	7323
Διερχόμενοι	473	493	111	118
Δι' ἄλλους σκοποὺς	543	232	187	1134
Ἐπισκέπται λιμένων	1031	1115	321	711
Σύνολον	8606	8038	6230	10092
Ὅμογενεῖς	2064	1938	2041	2467

Ἐκ τῶν στοιχείων τῆς στατιστικῆς προκύπτει, ὅτι ἐκ τοῦ τμήματος τοῦ ἔξ Ἀμερικῆς τουριστικοῦ ρεύματος τοῦ κατευθυνομένου εἰς τὴν Μεσόγειον τὸ μεγαλύτερον μέρος, ἀποβιβασόμενον εἰς Ἰταλίαν, κατηυθύνετο πρὸς τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην, μικρὸς δὲ ἀριθμὸς περιηγητῶν ἐπεσκέπτετο

τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς χώρας τῆς ἐγγύς Ἀνατολῆς.

Πράγματι, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἀναφερθείσης ἀναλύσεως τῶν ἀφίξεων τῶν Ἀμερικανῶν εἰς Ἑλλάδα, ὁ ὄγκος τῆς κινήσεως ἀπετελεῖτο ἀπὸ περιηγητὰς ταξιδεύοντας ὁμαδικῶς, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτομικῶς ταξιδευόντων ἦτο ἐλάχιστος.

*
* *

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἡ τουριστικὴ κίνησις τῆς Εὐρώπης προκαλεῖται ἀπὸ τουριστικὰ ρεύματα προερχόμενα ἀπὸ περιοχὰς ἐκτὸς τῆς Ἠπείρου καὶ ἀπὸ ἄλλα, δημιουργούμενα ἐντὸς αὐτῆς.

Ἀπὸ τὰ τελευταῖα τὰ σημαντικώτερα πρὸ τοῦ πολέμου ἦσαν τὸ ἐξ Ἀγγλίας, τὸ ἐκ Γερμανίας καὶ τὸ ἐκ Γαλλίας.

Τὸ ἐξ Ἀγγλίας τουριστικὸν ρεῦμα ἀπέδωκεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ ἔτος 1938 1.126 000 περιηγητῶν ἔναντι 147.000, οἵτινες κατευθύνθησαν πρὸς ἄλλας χώρας ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης.

Αἱ δαπάναι τῶν Ἀγγλῶν περιηγητῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀνῆλθον κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος εἰς 101.000.000 χρ. δολλάρια.

Διὰ τὴν μὴ σὰς κοινὰς μετὰ ἀριθμοὺς ἀναφέρω μόνον ὅτι τὸ ἔτος 1931 910.000 Ἀγγλοὶ περιηγητὰὶ ἐδαπάνησαν ἐν Εὐρώπῃ 124.000.000 χρυσᾶ δολλάρια. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν προκύπτει, ὅτι τὸ ἔτος 1938 μεγαλύτερος ἀριθμὸς περιηγητῶν ἐδαπάνησεν ὀλιγώτερα χρήματα ἐν συγκρίσει μετὰ τοῦ ἔτους 1931. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν.

Κατὰ τὴν ἴδιαν ἐποχὴν τὴν Γαλλίαν ἐπεσκέφθησαν 700.000 Ἀγγλοὶ, ἐξ ὧν οἱ περισσότεροὶ ἀντιπροσωπεύουν κίνησιν ἐκδρομικὴν καὶ κίνησιν τοῦ παραμεθορίου πληθυσμοῦ, τὴν Γερμανίαν 445.000, τὴν Ἰταλίαν 180.000, τὴν Ἑλβετίαν 150.000.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν στατιστικῶν στοιχείων ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ ἐπεσκέπτοντο περισσότερας τῆς μιᾶς χώρας ἐν Εὐρώπῃ.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν Ἀγγλῶν περιηγητῶν προσεῖλκον ἢ Γερμανία καὶ ἢ Ἰταλία, κυρίως διὰ τῆς ὑπὸ τῶν χωρῶν τούτων καθιερώσεως τοῦ τουριστικοῦ νομίσματος.

Σημαντικὴ ἦτο ἐπίσης ἡ τουριστικὴ κίνησις τὴν ὁποίαν προεκάλουν αἱ κρουαζιέραι τῶν Ἀγγλῶν εἰς τὴν Μεσόγειον (1933—50 000).

Ἐκ τῆς κινήσεως ταύτης τοῦ ἔτους 1938 ἡ Ἑλλὰς προσεῖλκυσεν 22.057 Ἀγγλοὺς ὑπηκόους, ἐξ ὧν 11.494 προήρχοντο ἐξ Ἀγγλίας.

Ἐκ τούτων (11.494)

1331 ἐταξίδευσαν ἀτομικῶς

8087 » ὁμαδικῶς

243 διερχόμενοι

1633 ἐπισκέπται λιμένων.

Τὸ ἐκ Γερμανίας τουριστικὸν ρεῦμα ὑπῆρξε πρὸ τοῦ πολέμου σημαντικόν, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο πολέμων διάστημα ἡ Γερμανία δὲν κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ εὐήμερουσαν οἰκονομίαν, ἢ

δὲ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἐπανειλημμένως εἶχε λάβει μέτρα περιορίζοντα τὴν ἐξαγωγὴν συναλλάγματος διὰ ταξίδια εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Ἐπίσης αἱ πολιτικαὶ σχέσεις τῆς Γερμανίας μετ' ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν πλήρη ἀπαγόρευσιν τῶν ταξιδίων τῶν Γερμανῶν πρὸς ξένας χώρας. Μὲ πολλὰς ὅμως τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἡ Γερμανία συνήψεν ἐμπορικὰς συμβάσεις ἀνταλλαγῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιέλαβε καὶ τὰ τουριστικὰ ταξίδια. Ἴσως τότε διὰ πρώτην φορὰν ἐπεχειρήθη ἡ κάλυψις τοῦ παθητικοῦ τοῦ clearing διὰ τοῦ τουρισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀποτελεῖ «ἀφανῆ εἰσαγωγὴν».

Οὕτω τὸ Γερμανικὸν τουριστικὸν ρεῦμα πρὸς τὰς χώρας ταύτας κατέστη τὸ πολυαριθμώτερον.

Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρομεν ὅτι τὸ ἔτος 1934 τὴν Ἰταλίαν ἐπεσκέφθησαν 419.000 Γερμανοὶ περιηγηταί, τὴν Ἑλβετίαν 275.000, τὴν Ἀγγλίαν 26.000, ἐνῶ τὴν Γαλλίαν μόνον 4.000.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἔτος 1938 ἡ κίνησις τῶν Γερμανῶν τῶν ἐκ τῆς Γερμανίας ἀφιχθέντων παρουσίαζε τὴν ἑξῆς εἰκόνα:

Ἐπὶ συνόλου ἀφίξεων 12.554.

1.578	ἀτομικῶς
8.124	ὁμαδικῶς
936	διερχόμενοι
916	ἐπισκέπται λιμένων.

Τὸ ἐκ Γαλλίας τουριστικὸν ρεῦμα δὲν ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὴν οἰκονομικὴν δυναμικότητα τῆς χώρας, οὐδὲ πρὸς τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὀφείλετο εἰς τὸ ἐκ παραδόσεως πνεῦμα ἀποταμιεύσεως τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον ἐνίσχυε καὶ ἡ κρατικὴ πολιτικὴ, καὶ εἰς τὴν ἐντὸς τῆς Γαλλίας ὑπαρξίν πολλῶν καὶ ποικίλου ἐνδιαφέροντος ὀργανωμένων τουριστικῶν τόπων, οἱ ὁποῖοι συνεκράτουν μέγαν ἀριθμὸν Γάλλων περιηγητῶν.

Πρὸς τούτοις δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἐπανειλημμένοι μεταπτώσεις τῆς ἀξίας τοῦ Γαλλικοῦ φράγκου καθίστων ἀνέφικτα τὰ ταξίδια εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Ἐν τούτοις ἡ Γαλλία ἔδιδε κατὰ μέσον ὄρον 300.000 περιηγητὰς εἰς τὰ λοιπὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, καὶ ἰδίᾳ εἰς Ἰταλίαν, Ἑλβετίαν, Γερμανίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Τὸ ἔτος 1938 ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἑλλάδα 7 537 Γάλλοι, ἀφιχθέντες ἐκ Γαλλίας, ἐξ ὧν 1.619 ἀτομικῶς, 2.242 ὁμαδικῶς, 211 Transit, καὶ 3.150 ἐπισκέπται λιμένων.

* *

Τὰ σημαντικώτερα τῶν ἀπὸ τὸν κόσμον τουριστικῶν ρευμάτων ἦσαν πρὸ τοῦ πολέμου, κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος, τὰ ἑξῆς :

1. *Ὁ γῦρος τῆς Ὑδρογείου*, εἰς τὸν ὁποῖον ἐλάμβανον μέρος 6.500 περίπου άτομα, ἐξ ὧν 3.500 Ἀμερικανοί, 700 Ἀγγλοὶ καὶ 200 Γερμανοί.

2. Τὸ ἐκ Βορείου Ἀμερικῆς πρὸς Εὐρώπην, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλήσαμεν ἀνωτέρω.

3. Τὸ ἐξ Ἄπω Ἀνατολῆς καὶ Ὠκεανίας πρὸς Εὐρώπην (37 ἀναχωρήσεις ἀεροπλοίων μηνιαίως—στατιστικὴ διώρυγος Σουέζ).

4. Τὸ ἐκ Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς πρὸς Εὐρώπην. (35.000 ἄτομα τὰ ὁποῖα κατηυθύνοντο πρὸς τὰς καθολικὰς χώρας Ἰσπανίαν, Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Πορτογαλίαν).

5. Τὸ ἐκ Νοτίου Ἀφρικῆς πρὸς Εὐρώπην (κατηυθύνετο κυρίως πρὸς Ἀγγλίαν καὶ κατὰ δεύτερον λόγον πρὸς Ὀλλανδίαν καὶ Γερμανίαν).

6. Τὸ ἐξ Εὐρώπης πρὸς τὰς ἄλλας ἠπείρους. (Τὸ 1936 πρὸς Η.Π.Α. 434.000 Εὐρωπαῖοι περιηγηταί).

7. Τὸ ἐκ Βορείου πρὸς Νότιον Ἀμερικὴν (παρὰ τὴν προσπάθειαν τῶν Η.Π.Α. τὸ 1938 μόνον 20.000 ἔναντι 6.000 τοῦ 1931).

8. Τὸ ἐκ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ Ἄπω Ἀνατολῆς πρὸς Η.Π.Α. (15.000 ἄτομα περίπου τὸ 1936).

9. Τὸ ἐξ Η.Π.Α. πρὸς Ἄπω Ἀνατολήν (9.5000 ἄτομα περίπου).

10. Τὸ πρὸς Νότιον Ἀφρικὴν (4.000 ἄτομα τὸ 1934).

* *

Τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα μεγάλα τουριστικὰ ρεύματα ἐξυπηρετοῦντο διὰ τῶν τακτικῶν συγκοινωνιῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1920 ὅμως ἐμφανίζονται καὶ αἱ κρουαζιέραι, αἱ ὁποῖαι συνίστανται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τουριστικῶν θαλασσίων δρομολογίων ὑπὸ πλοίων εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ναυλωμένων καὶ δεχομένων ἀποκλειστικῶς περιηγητάς.

Οὕτω, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξυπηρετοῦνται οἱ περιηγηταὶ οἱ μὴ διαθέτοντες ἀρκετὸν χρόνον καὶ χρῆμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐπίσκεψις τουριστικῶν τόπων ἀπροσίτων εἰς τὰ μεγάλα τουριστικὰ ρεύματα, λόγῳ ἑλλείψεως ἐπαρκῶν συγκοινωνιῶν, μέσων διαμονῆς καὶ τουριστικῆς ὀργάνωσης.

Αἱ περιοχαὶ αἱ ὁποῖαι συνεκέντρωνον τὸ σύνολον σχεδὸν τῆς κινήσεως τῶν κρουαζιερῶν ἦσαν αἱ ἐξῆς κατὰ σειρὰν σπουδαιότητος.

α) ἡ περιοχὴ τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν εἰς τὸν Κόλπον τοῦ Μεξικικοῦ

β) ἡ Μεσόγειος

γ) αἱ ἄκται τῆς Νορβηγίας

δ) ἡ Βαλτικὴ.

* *

Μέχρι τοῦδε ἐπιμελῶς ἀπεφύγομεν ν' ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον.

Ὁ λόγος εἶναι ὅτι μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον δημιουργοῦνται νέα συνθηκὰ εὐνοοῦσαι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ, περιορίζουσαι ὅμως συγχρόνως τὰ ὑπερπωκείνια τουριστικὰ ρεύματα εἰς ἓν καὶ μόνον, τὸ ἐκ Βορείου Ἀμερικῆς, ὁ ὄγκος τοῦ ὁποίου ἠῤῥῆθη εἰς σημεῖον ἀπίστευτον.

Ἐπισημειωθεὶς ὡς ἀπὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἡμερολογίου American Express, ἦτις ὑπεβλήθη τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1947 εἰς τὸν πρόεδρον τῶν Η.Π.Α., τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τὰ μέλη τοῦ Κογκρέσσου. Ἡ ἐκθεσις εἶχεν ὡς τίτλον «Ὁ ταχύτερος τρόπος βοήθειας ξένων χωρῶν νὰ κερδίσουν ἀμερικανικὰ δολλάρια». Διὰ τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ἐπροτείνεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ταξιδιῶν τῶν Ἀμερικανῶν, ὥστε αἱ τουριστικαὶ χῶραι νὰ κερδίσουν τὰ τόσον περιζήτητα ἀμερικανικὰ δολλάρια.

Αἱ μετὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον δημιουργηθεῖσαι συνθῆκαι αἱ εὐνοήσασαι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ εἶναι κυρίως αἱ ἑξῆς :

α) ἡ ἀνάπτυξις, βελτίωσις καὶ ἀρτία ὁργάνωσις τῶν ὑπερωκεανείων συγκοινωνιῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἀεροπορικῶν, μὲ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν μείωσιν τοῦ χρόνου ταξιδίου καὶ τοῦ κόστους αὐτοῦ.

β) οἱ Ἀμερικανοὶ στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμησαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἐπιστρέψαντες εἰς Ἀμερικὴν, ὄχι μόνον ἀπέκτησαν τὴν νοσταλγίαν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁποῖους ἐγνώρισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν διηγήσεών των μετέδιδον τὴν ἐπιθυμίαν ἐπισκέψεως τῶν τόπων αὐτῶν εἰς τοὺς συγγενεῖς των καὶ τοὺς φίλους των.

γ) ἡ ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς καταπαύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν μεγάλη οἰκονομικὴ εὐημερία τῆς Ἀμερικῆς, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας—ὅσοι δὲν ἐστρατεύθησαν—ἐκέρδισαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τεράστια χρηματικὰ ποσὰ (κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς Ἀμερικῆς ἠῤῥῆθη ἀπὸ 50 εἰς 500 δισεκατομ. δολλάρια).

Ἀντιθέτως, τὰ ἐξ Εὐρώπης πρὸς ἄλλας ἡπείρους καὶ τὰ ἐνδοευρωπαϊκὰ τουριστικὰ ρεύματα ἢ ἐξηφανίσθησαν ἢ ἐμειώθησαν εἰς σημεῖον ὥστε, κατὰ τὰ πρῶτα τουλάχιστον μετὰ τὸν πόλεμον ἔτη, κατέστησαν ἀσήμαντα.

Τοῦτο ὀφείλεται α) εἰς τὴν ἐκ τοῦ πολέμου προελθοῦσαν οἰκονομικὴν κρίσιν εἰς ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ β) εἰς τοὺς τεθέντας συναλλαγματικούς περιορισμούς.

Ἐτσι παρέμεινε μόνον τὸ τεράστιον ἐκ Βορείου Ἀμερικῆς τουριστικὸν ρεῦμα, εἰς τὴν προσέλκυσιν τοῦ ὁποίου μετὰ μανίας ἐπεδόθησαν ὅλα τὰ Κράτη τοῦ κόσμου. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρομεν ὅτι τὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη συνησπίσθησαν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς μίαν ἄνευ προηγουμένου συλλογικὴν τουριστικὴν διαφήμισιν ἐν Η.Π.Α.

Μερικοὶ ἀριθμοὶ εἶναι πάλιν ἀπαραίτητοι διὰ νὰ ἴδωμεν τὸ μέγεθος τοῦ ὄγκου τοῦ ρεύματος τούτου. Οἱ ἀριθμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὰς κατὰ τὰ 1946—1952 δαπάνας τῶν ἀμερικανῶν περιηγητῶν εἰς ξένας χώρας.

Καναδᾶς	δολ.	1.766	ἑκατομμύρια
Εὐρώπη	»	1.159	»
Μεξικὸν	»	974	»
Δυτικαὶ Ἰνδία καὶ			
Κεντρ. Ἀμερικὴ	»	412	»
Ἄλλαι χῶραι	»	242	»
Σύνολον		<u>4.553</u>	

Οἱ ἀριθμοὶ ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ μίαν ἔκθεσιν τῆς American Express ὑπὸ τὸν τίτλον «Τουριστικὸν Δολλάριον—ἡ αὐξουσα ἐπιρροὴ τοῦ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ ἐλευθέρου Κόσμου».

Ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τοῦ πρὸς Εὐρώπην τουριστικοῦ ρεύματος ἔκ Βορ. Ἀμερικῆς δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς παρουσιάσω, καὶ τοῦτο διότι αἱ στατιστικαὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς Τουρισμοῦ ἀναφέρονται ἄλλαι εἰς ἀφίξεις καὶ ἄλλαι εἰς ἀριθμὸν διανυκτερεύσεων Ἀμερικανῶν περιηγητῶν εἰς ξενοδοχεῖα.

Ἐχομεν ἀκριβῆ στοιχεῖα διὰ τὸ ἔτος 1951.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. 277.562 περιηγηταὶ ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀμερικῆς κατευθυνόμενοι πρὸς Εὐρώπην (1950—292.204).

Ἐκ τούτων	81.964	ἀπεβιβάσθησαν εἰς	Ἀγγλίαν
	66.579	»	» Γαλλίαν
	30.427	»	» Γερμανίαν
	28.524	»	» Ἰταλίαν
	13.004	»	» Νορβηγίαν
	5.892	»	» Ἑλλάδα
	6.631	»	» Ἑλβετίαν

Ἐκ τοῦ ὄγκου τούτου τῶν Ἀμερικανῶν περιηγητῶν :

124.077	ἐπεσκέφθησαν τὴν	Ἀγγλίαν
280.000	»	» Γαλλίαν
150.000	»	» Γερμανίαν
321.270	»	» Ἰταλίαν
43.924	»	» Νορβηγίαν
23.188	»	» Ἑλβετίαν
11.459	»	» Ἑλλάδα

Ἡ κίνησις τῶν ἀμερικανῶν περιηγητῶν ἐν Ἑλλάδι παρουσίασε τὴν ἐξῆς ἐξέλιξιν κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη.

1950	11459	} Τὸ 1953 ἡ Ἑλλάς παρουσίασε τὴν μεγαλυτέραν αὐξήσιν ἀμερικανῶν περιηγητῶν ἀπὸ ὅσας τὰς εὐρωπαϊ- κὰς χώρας.
1951	12705	
1952	15741	
1953	23548	
1954	25307	

Πρόκειται πάντοτε περὶ ἀτομικῶς ταξιδευόντων περιηγητῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ δημιουργηθέντα μεταπολεμικῶς ἔνδοσευρωπαϊκὰ τουριστικὰ ρεύματα, ἔκ τῆς μελέτης τῶν στατιστικῶν στοιχείων δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἐξῆς διαπιστώσεις.

α) Τὸ ἐξ Ἀγγλίας τουριστικὸν ρεῦμα δὲν ἐμειώθη μὲν εἰς ἀριθμὸν περιηγητῶν, ἐμειώθη ὅμως εἰς μῆκος.— Ὁ κύριος αὐτοῦ ὄγκος κατευθύνεται εἰς Γαλλίαν (1951 : 660.000 περιηγηταί), εἰς Βέλγιον (1951 : 82.300 περιηγηταί) καὶ εἰς Ἰταλίαν.

Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν τῆς Ἀγγλίας καὶ τοὺς ἐκ ταύτης ἐπιβληθέντας συναλλαγματικούς περιορισμούς.

β) *Τὸ ἐκ Γαλλίας τουριστικὸν ρεῦμα* ηὔξήθη εἰς ἀριθμὸν περιηγητῶν καὶ εἰς μῆκος, διότι ἔπαυσε πλέον νὰ ἐπικρατῇ ἐκεῖ τὸ πνεῦμα ἀποταμιεύσεως. Τὸ ἐκ Γαλλίας πρὸς Ἑλλάδα τουριστικὸν ρεῦμα παρουσίασε τὴν ἑξῆς ἐξέλιξιν.

1950	1.782
1951	3.821
1952	10.718
1953	12.402
1954	15.551

Ἡ αὔξησις αὕτη ὀφείλεται : α) Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ε.Ο.Τ. ἀσκηθεῖσαν ἐντατικὴν τουριστικὴν διαφήμισιν καὶ β) εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς Μεσογειακῆς Λέσχης.

γ) *Τὸ ἐκ Γερμανίας τουριστικὸν ρεῦμα*, ἔξαφανισθὲν τελείως μέχρι τοῦ ἔτους 1953, ἤρχισεν ἀναφαινόμενον τὸ ἔτος 1954.

δ) *Τὸ ἐκ Βελγίου τουριστικὸν ρεῦμα*, σημαντικὸν εἰς ὄγκον περιηγητῶν καὶ δαπανῶν. Αἰτία τῆς δημιουργίας τούτου εἶναι ἡ οἰκονομικὴ εὐημερία τοῦ Βελγίου. Εἶναι γνωστὸν ἄλλωστε, ὅτι τὸ Βέλγιον, ἐνῶ ὑπέστη τὰς ὀλιγωτέρας καταστροφὰς ἐκ τοῦ πολέμου, ὠφελήθη περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς εὐρωπαϊκούς συμμάχους ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον.

ε) *Τὸ ἐκ Σουηδίας*, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνθησιν τῆς χώρας αὐτῆς.

*
**

Ἐξετάζοντες τὴν πορείαν τοῦ ἐκ Βορείου Ἀμερικῆς τουριστικοῦ πρὸς τὴν Εὐρώπην ρεύματος διεπιστώσαμεν ὅτι τὸ τμήμα τούτου τὸ κατευθυνόμενον πρὸς τὴν Μεσόγειον, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπάθειας, ἔβαινε διαρκῶς μειούμενον.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δύο νέοι παράγοντες ἀναφαίνονται :

α) Ἡ κατασκευὴ ἀμερικανικῶν πολεμικῶν βάσεων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μεσογείου καὶ αἱ πολλαὶ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀποστολαὶ δημιουργοῦν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰ μίαν σημαντικὴν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ συντελοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν καθαρᾶς τουριστικῆς κινήσεως ἀμερικανῶν, διὰ τῆς ζώσης, ὡς λέγεται, διαφημίσεως καὶ τοῦ αἰσθήματος ἀσφαλείας τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη.

β) Ἡ τοποθέτησις Ἀμερικανικῶν κεφαλαίων εἰς παντοειδεῖς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μεσογείου θὰ συντελέσῃ, ἀσφαλῶς, εἰς τὴν δημιουργίαν τουριστικῆς κινήσεως Ἀμερικανῶν. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρομεν τὴν τοποθέτησιν ἀμερικανικῶν κεφαλαίων εἰς τὴν Σαουδικὴν Ἀραβίαν. Οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν Σαουδικὴν Ἀραβίαν Ἀμερικανοὶ ἐδημιούργησαν μίαν ὑπολογίσιμον τουριστικὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας ἐπωφελήθησαν κατὰ πρῶτον λόγον αἱ χῶραι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ κατὰ δεύτερον ἡ Κύπρος καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ὅστε δέον ν' ἀναμένωμεν μεγάλην αὔξησιν τῆς πρὸς Μεσόγειον τουριστικῆς κινήσεως ἀμερικανῶν περιηγητῶν.

* *

Ἐλέχθη ἐν ἀρχῇ ὅτι εἶναι λίαν δυσχερὲς εἰς ἓνα κράτος νὰ δημιουργήσῃ τουριστικὸν πρὸς αὐτὸ ρεῦμα ἐξ ἄλλου κράτους, ἀλλὰ εἶναι ὀλιγώτερον δυσχερὲς νὰ προσελκύσῃ πρὸς αὐτὸ ἓνα δημιουργημένον τουριστικὸν ρεῦμα.

Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ὁργανώσεως τῆς τουριστικῆς κινήσεως καὶ τῆς διαφημίσεως.

Καὶ διὰ μὲν τὴν διαφήμισιν θὰ σᾶς ὁμιλήσῃ ἐν συνεχείᾳ ὁ ἐκλεκτὸς συνάδελφος καὶ φίλος κ. Κώστας Δημητριάδης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁργάνωσιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως, ἐντὸς τοῦ ἐλαχίστου χρόνου ὁ ὁποῖος μᾶς ἀπομένει ἐλάχιστα δύνάμει νὰ σᾶς ἐκθέσῃ.

Ὅργανωσις τῆς τουριστικῆς κινήσεως σημαίνει :

α) διαπίστωσιν τῶν πηγῶν τῶν τουριστικῶν ρευμάτων.

β) συντονισμὸν τῶν μεταφορῶν.

γ) ἀπλούστευσιν ταξιδιωτικῶν διατυπώσεων.

δ) προσφορὰν εὐθηνῶν καὶ ὀργανωμένων προγραμμάτων περιηγή-

σεων.

ε) δημιουργίαν τουριστικῶν ἐκδηλώσεων (φεστιβάλ, ἑορτῶν, ἀγώνων κλπ.)

στ) διανομὴν τουριστικῶν πληροφοριῶν.

ζ) ὁργάνωσιν ὑποδοχῆς, διαμονῆς καὶ κινήσεως τῶν περιηγητῶν.

η) ἐκμετάλλευσιν παντὸς αἰσθήματος τὸ ὁπρῖον εἶναι δυνατόν νὰ φέρῃ τὸν περιηγητὴν εἰς τὴν χώραν μας κλπ.

Ἄλλ' αὐτὰ θὰ πρέπη νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον μιᾶς ἰδιαίτερας ὁμιλίας, κατὰ τὴν ὁποίαν σᾶς ὑπόσχομαι νὰ μὴ σᾶς ζαλίσω μὲ ἀριθμούς.

Ἡ σημερινὴ ὁμιλία εἶναι ἀτελής καὶ κατὰ τοῦτο : Δὲν ἐξητάσθησαν τὰ ἐντὸς ἑνὸς κράτους δημιουργούμενα τουριστικὰ ρεύματα. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὅτι τὰ τοιαῦτα ρεύματα ἀποτελοῦν μίαν μικρογραφίαν τῶν ἀναφερθέντων ἐνδοευρωπαϊκῶν, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι συνδέονται μὲ τὸ τεραστίον ἐνδιαφέροντος θέμα τοῦ ἐσωτερικοῦ τουρισμοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλοι θὰ σᾶς ὁμιλήσουν.

Τὰ περισσότερα στοιχεῖα τῆς παρούσης διαλέξεως ἐλήφθησαν ἀπὸ μίαν ἀνέκδοτον μελέτην τῶν κ.κ. Δ. Παπαευστρατίου καὶ Β. Λιάντζουρα ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέτη ἐπὶ τῆς ὁργανώσεως τῆς Τουριστικῆς Οἰκονομίας τῆς Χώρας».